

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4433/2019
27.05.2021. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужиле АА, ..., ..., чији је пуномоћник Наташа М. Јанићијевић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарства правде и Министарства здравља, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради утврђења и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 6500/2018 од 16.05.2019. године, у седници одржаној 27.05.2021. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6500/2018 од 16.05.2019. године у ставу трећем, четвртом и петом изреке и у том делу предмет враћа другостепеном суду на поновно одлучивање.

ОДБИЈА СЕ, као неоснована ревизија тужиле изјављена против решења којим је одбачена тужба садржаног у ставу другом изреке пресуде Апелационог суда у Београду Гж 6500/2018 од 16.05.2019. године.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 16619/17 од 15.06.2018. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиле и утврђена повреда људских права тужиле и то повреда права на поштовање приватног и породичног живота, повреда права на судску заштиту због повреде људских права и повреда права на једнаку заштиту права и на правна средства и обавезане су тужене да тужиљи, као солидарни дужници на име нематеријалне штете плате 10.000 евра са каматом по стопи Европске централне банке почев од 15.06.2018. године до исплате, све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан плаћања. Ставом другим изреке, одбијен је, као неоснован тужбени захтев тужиле у делу у коме је тражила да суд обавезе тужене да јој на име материјалне штете, као солидарни дужници плате 2.000 евра са каматом од 19.10.2011. године до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је, као неоснован тужбени захтев тужиле у делу у коме је тражила да суд обавезе тужене да јој на досуђени износ нематеријалне штете од 10.000 евра плате камату за период од 29.01.2016. године до 14.06.2018. године. Ставом четвртим изреке, обавезани су тужени да тужиљи, као солидарни дужници на име тршошкова поступка плате 250.405,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 6500/2018 од 16.05.2019. године, ставом првим изреке, укинута је првостепена пресуда у ставу првом и четвртном изреке. Ставом другим изреке, одбачена је тужба у погледу захтева којим је тражено да се утврди повреда људских права и то права на поштовање приватног и породичног живота, права на судску заштиту због повреде људских права, као и права на једнаку заштиту права и на правно средство. Ставом трећим изреке, одбијен је, као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражила да се обавезе тужена да јој исплати правичну накнаду на име нематеријалне штете у износу од 10.000,00 евра, са каматом по стопи Европске централне банке почев од 15.06.2018. године до исплате, у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан плаћања. Ставом четвртим изреке, обавезана је тужиља да туженој на име трошкова првостепеног поступка плати 89.250,00 динара. Ставом петим изреке, обавезана је тужиља да туженој на име трошкова другостепеног поступка плати 35.250,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је благовремено изјавила ревизију, због погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, бр.72/11, 18/20) и утврдио да је ревизија делимично основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је ... 1975. године, у јутарњим часовима, примљена у Општу болницу у Крушевцу, ради порођаја. Тужиљи је то била прва трудноћа и била је у деветом месецу. Током трудноће тужиља је редовно ишла на контролне прегледе и све је било уредно, међутим у болницу је ... 1975. године примљена са крварењем. С обзиром да порођај није могао да се спроведе природним путем, око 16,00 часова одведена је на царски рез у операциону салу, а у 16,20 часова родила је женско дете, за које је у порођајном протоколу уписано да је рођено живо, као и да је дете примило BCG вакцину, иако је констатовано да је Apgar score 0, што значи да дете није давало знаке живота. Дана ...1975. године сачињена је потврда о смрти тужилиног детета, према којој је дете рођено ...1975. године у 16,20 часова, да је време смрти ...1975. године у 17,00 часова, да је смрт утврдио лекар, да је узрок смрти Asphixia lividia и да је до смрти протекло 40 минута. О смрти детета прво је обавештен супруг тужиље, а тужиља је о томе сазнала када је изашла из бесвесног стања после операције. Тужиљи су у болници саопштили да је дете живело два сата и да је имало оштећење мозга. Тело детета није предато родитељима, а тужиљи је саопштено да је обављена болничка сахрана.

Тужиља је 1978. године са својом породицом отишла у ..., где и сада живи, када је 2011. године дошла у Србију ради регулисања личне документације за њу и чланове породице, којом приликом је добила извод из Матичне књиге рођених за преминуло дете и том приликом саопштено јој је да се њено дете у документацији не води као умрло. Тужиљи је 03.06.2011. године издат извод из Матичне књиге рођених за преминуло дете у коме чињеница смрти није уписана, а 11.10.2011. године, извод у којем је уписано да је дете приминуло ...1975. године. Након тога је тужиља почела да истражује, и сазнала да постоје две пријаве рођења њене ћерке рођене ...1975. године. У пријави рођења тужилиног детета од ...1975. године наведено је да је тужилино дете рођено ... 1975. године у 16,20 часова, наведена су имена родитеља и да је дете рођено живо и да је доношено. На овој пријави налази се потпис мајке испод којег је својеручни потпис исписан именом тужиље, као и својеручни потпис овлашћеног лица,

међутим, тужила тврди да ту пријаву није потписала. У пријави рођења тужилиног детета од 01.04.1975. године наведено је да је тужилино дете рођено ... 1975. године у 16,00 часова, наведена су имена родитеља, да је дете рођено живо и да је доношено. Наведену пријаву рођења тужилиног детета поднела је ББ, бабица запослена у то време у болници у којој се тужила породила, међутим, иста је дала изјаву, коју је оверила пред судом, да она није ову пријаву потписала у својству овлашћеног лица, нити је испунила формулар.

С обзиром на сумње које су се код тужиле појавиле у погледу тога да ли је дете рођено живо, или је преминуло, те уколико је рођено живо, каква је судбина детета, тужила је 22.11.2011. године Вишем јавном тужилаштву у Крушевцу, поднела кривичну пријаву против НН извршиоца кривичног дела из члана 116. и 117. КЗ РС, у којој је навела да без обзира на протек времена и кривично правну застарелост, да има правни интерес и потребу да сазна да ли је њено женско дете, које је родила 03.03.1975. године рођено живо, да ли је злоупотребом НН особа приказано као дете неких других родитеља, све ово имајући у виду да је добила две пријаве рођења детета са различитим подацима и због чињенице да о наводној сахрани није била обавештена. Основно јавно тужилаштво, које је поступало по кривичној пријави тужиле у предмету Ктр.бр. 24/12 од ПУ Крушевац затражило је прикупљање обавештења, због чега је ПУ Крушевац 09.02.2012. године саслушало начелника Здравственог центра Крушевац на Гинеколошко-акушерском одељењу ВВ, који је, након извршеног увида у порођајни протокол тужиле и у потврду о смрти детета, изјавио да из документације следи да је порођај ...1975. године извршила др ГГ уз асистенцију др ДД, да је бебу прихватила бабица ЂЂ, да је тужила примљена у болницу у 7,40 часова, да јој је водењак пукао у 10,30 часова, да је порођена царским резом у 16,20 часова, да је родила женско дете тешко 3 кг, дужине 50 цм, са Apgar score 0, што значи да дете није давало никакве знаке живота. Затим да из протокола следи да је уписано да је дете рођено живо, што је вероватно изазвало касније забуну, као и уписана чињеница да је дете примило BCG вакцину, што нема логике, јер је Apgar score детета био 0. Према потврди о смрти начелник је приликом саслушања у полицији изјавио да је приметио да је могуће да је вршена реанимација новорођенчета, која је трајала 40 минута, али безуспешно. Такође је навео да је дете према овим подацима преминуло због превременог удахнућа плодове воде. С обзиром да по оцени Основног јавног тужилаштва није било основа за покретање кривичног поступка против било ког лица, а по кривичној пријави АА, због кривичног дела одузимање малолетног лица из члана 116. и кривичног дела промена породичног стања из члана 117. КЗ РС, дописом од 20.04.2012. године, о томе је обавештен тужилин пуномоћник, као и да уколико тужила није задовољна оваквом одлуком, да може тужилаштву да поднесе кривичну пријаву против конкретног лица уз навођење конкретних радњи за које се то лице пријављује и доказе којима се то потврђује.

Првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев тужиле и утврдио да су повређена људска права тужиле и то право на поштовање приватног и породичног живота, право на судску заштиту због повреде људских права и право на једнаку заштиту права и на правно средство и обавезао тужене да тужили на име нематеријалне штете плате 10.000 евра, са каматом од 15.06.2018. године до исплате, све у динаркој противвредности по средњем курсу НБС на дан плаћања, са образложењем да је због неактивности надлежних органа Републике Србије дошло до повреде људских права тужиле, јер је Република Србија дозволила да тужили 1975. године у болници у Крушевцу НН починилац украде новорођену бебу и током година

Република Србија није предузела ништа да утврди истину, казни починиоце и тужили врати дете, применом члана 16. Устава Републике Србије, члана 8. Европске конвенције о људским правима и члана 189, 190, 277. и 376. Закона о облигационим односима.

Одлучујући о жалби тужене, другостепени суд је након одржане расправе укинуо првостепену пресуду у ставу првом и четвртом изреке, одбацио тужбу у делу у коме је тужила тражила да се утврди повреда људских права и одбио, као неоснован захтев тужиле којим је тражила да се обавезе тужена да јој плати правичну накнаду на име нематеријалне штете у висини од 10.000 евра, са каматом од 15.06.2018. године до исплате, све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан плаћања.

Другостепени суд је одбацио тужбу у делу у коме је тужила тражила да се утврди да су јој повређена људска права, сматрајући да захтев за утврђење повреде људских права које се тужбом траже није у надлежности суда опште надлежности, већ Уставног суда, с обзиром на чињенице на којима тужила заснива свој захтев за утврђење повреде људских права, а која произлазе из радњи и пропуштања Опште болнице у Крушевцу у погледу пријављивања тужилиног детета и пропуштања да јој преда доказе о смрти и остатке наводно преминулог детета, као и због пропуштања болнице и надлежних државних органа да тужила добије истините податке о чињеницама које се односе на судбину њеног рођеног детета, применом члана 166. став 1. Устава Републике Србије, члана 16. став 1. и 391. став 2. ЗПП.

Другостепени суд је одбио, као неоснован тужбени захтев тужиле за накнаду нематеријалне штете, применом члана 172. став 1. Закона о облигационим односима, с обзиром да је сматрао да тужена у погледу евентуално насталих штетних радњи (чињење или нечињење) запослених у болници у којој се тужила породила не може бити одговорна, јер нема њене пасивне легитимације, а да у погледу радњи органа тужене из утврђених чињеница не произлази неправилан и незаконити рад органа тужене, јер након што је тужила пријавила сумњу у погледу тога да су нетачно приказани подаци у јавним исправама, надлежно јавно тужилаштво је предузело радње из своје законом установљене надлежности и од надлежне полицијске управе затражило прикупљање обавештења, која је по томе поступила, а након тога и оцене да нема елемената за кривично гоњење против било ког одређеног лица, надлежно јавно тужилаштво о томе обавестило тужилу, која је у складу са законом могла да обавести тужилаштво о евентуално новим сазнањима, односно о конкретном лицу и конкретним радњама које би указивале на одређено кривично дело. Другостепени суд је сматрао да се пресуда у предмету Зорице Јовановић против Србије (представка број 21794/08 од 26.03.2013. године) у овом случају не може применити.

По оцени Врховног касационог суда, побијана одлука о захтеву тужиле за накнаду нематеријалне штете заснована је на погрешној примени материјалног права, услед чега чињенично стање није у потпуности утврђено.

Чланом 16. ставом 1. Устава Републике Србије прописано је да спољна политика Републике Србије почива на опште признатим принципима и правилима међународног права, а ставом 2. да опште прихваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују, а да потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом. Чланом 22. ставом 1. Устава прописано је да свако има право на судску

заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом као и право на уклањање последица које су повредом настале. Чланом 142. ставом 2. Устава прописано је да су судови самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом, опште прихваћених правила међународног права и потврђених међународних уговора. Чланом 145. ставом 2. Устава прописано је да се судске одлуке заснивају на Уставу, закону, потврђеном међународном уговору и пропису донетом на основу закона. Чланом 194. ставом 4. Устава прописано је да су потврђени међународни уговори и опште прихваћена правила међународног права део правног поретка Републике Србије.

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода од 04.11.1950. године ратификована је од стране надлежних органа Србије и Црне Горе 26.12.2003. године, а ступила је на снагу 03.03.2004. године. Са ратификацијом Конвенције, она је постала саставни део правног поретка Републике Србије и домаћи судови морају судити и заснивати своје одлуке на овом потврђеном међународном уговору када се суде случајеви из јурисдикције која је прописана овом Конвенцијом. Ако се странка позива на повреду одређеног члана Конвенције, домаћи суд не може одбити да примењује Конвенцију која регулише повреду тог права. Чланом 8. ставом 1. Конвенције прописано је да свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

Према члану 172. став 1. Закона о облигационим односима правно лице одговара за штету коју је његов орган проузроковао трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција.

Другостепени суд је одбио, као неоснован тужбени захтев тужиле за накнаду нематеријалне штете, с обзиром да је закључио да из утврђених чињеница не произлази неправилан и незаконит рад органа тужене, јер након што је тужила пријавила сумњу у погледу тога да су у јавним исправама нетачно приказани подаци њеног детета рођеног ... 1975. године, надлежно јавно тужилаштво је предузело радње из своје законом установљене надлежности и од надлежне полицијске управе затражило прикупљање обавештења, која је по томе поступила, након чега је надлежно јавно тужилаштво оценило да нема елемената за кривично гоњење против било ког одређеног лица, о чему је обавестило тужилу. Међутим, овакав закључак другостепеног суда се за сада не може прихватити као правилан, јер је спорно постојање пропуста надлежних органа тужене да тужилу пружи поуздане информације о статусу и судбини њеног детета рођеног ... 1975. године, с обзиром да се тужила након што су се код ње појавиле сумње у погледу статуса и судбине њеног детета обратила Вишем јавном тужилаштву у Крушевцу управо да би добила поуздане информације о статусу и судбини њеног детета рођеног ... 1975. године, да је надлежно јавно тужилаштво, које је поступало по кривичној пријави тужиле од ПУ Крушевац затражило прикупљање обавештења, због чега је ПУ Крушевац саслушало начелника Здравственог центра Крушевац на Гинеколошко-акушерском одељењу, ВВ, који је, након извршеног увида у порођајни протокол тужиле и у потврду о смрти детета дао свој налаз и мишљење, те с тим у вези је другостепени суд пропустио да цени да ли су надлежни органи тужене пружили тужилу поуздане информације о статусу и судбини њеног детета.

Наиме, обострано уживање родитеља и детета у заједничком друштву представља основни елемент породичног живота у смислу члана 8. Конвенције. У смислу члана 8. Конвенције постоји и право родитеља да у случају сумње у судбину и статус њихове новорођене деце сазнају истину о томе, а обавеза државе је да им пружи поуздане информације о статусу и судбини њихове деце. Суштина повреде овог права је у реакцијама и ставовима државних органа у вези ове ситуације, када се то од њих затражи. Утврђивање такве повреде није ограничено само на случајеве где је утврђено да је држава одговорна, већ може да настане и када државни органи не одговоре на захтев родитеља за информацијом о статусу и судбини њиховог детета. С обзиром да се код тужиле појавила сумња у погледу тога какав је статус и судбина детета кога је родила ... 1975. године, када јој је 03.06.2011. године издат извод из Матичне књиге рођених за преминуло дете у коме чињеница смрти није била уписана, а 11.10.2011. године извод у коме је уписано да је дете преминуло ... 1975. године и да постоје две пријаве рођења њеног детета, у којима је наведено да је дете рођено живо и да је доношено, то тужилца има право да сазна истину о статусу и судбини њеног детета рођеног ... 1975. године, док је обавеза надлежних органа тужене да утврде чињенице погодне да се утврди истина о статусу и судбини тужилиног детета, због чега се тужилца и обратила Вишем јавном тужилаштву у Крушевцу, па како је другостепени суд пропустио да цени да ли је исто, односно надлежно јавно тужилаштво одговорило на захтев тужиле о статусу и судбини њеног детета, то се за сада не може прихватити као правилна одлука другостепеног суда којом је одбијен, као неоснован тужбени захтев тужиле за накнаду нематеријалне штете и са којих разлога је другостепена пресуда морала да буде укинута.

У поновном поступку, другостепени суд ће, имати у виду напред наведене примедбе, употпунити утврђено чињенично стање и правилном применом материјалног права донети нову одлуку о жалби тужене, при томе имајући у виду да је тужена током поступка истакла приговор застарелости потраживања.

По оцени Врховног касационог суда, правилно је одлучио другостепени суд када је одбацио тужбу у делу у коме је тужилца тражила да се утврди да су јој повређена људска права и то право на поштовање приватног и породичног живота, право на судску заштиту због повреде људских права, као и право на једнаку заштиту права и на правно средство, правилно сматрајући да овај захтев тужиле за утврђење повреде људских права није у надлежности редовног суда, већ у надлежности Уставног суда.

Чланом 166. ставом 1. Устава прописано је да је Уставни суд самосталан и независан државни орган који штити уставност и законитост и људска и мањинска права и слободе. Чланом 170. Устава прописано је да се уставна жалба може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајамчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту. Чланом 82. Закона о Уставном суду прописано је да се уставна жалба може изјавити против појединачног акта или радње државног органа или организације којој је поверено јавно овлашћење, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајамчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства или је законом искључено право на њихову заштиту.

Имајући у виду напред наведено, затим да се тужбом тражи и утврђење повреде људских права, чињенице на којима је тужилца засновала захтев за утврђење повреде људских права, као и да нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту, то је по оцени Врховног касационог суда правилно одлучио другостепени суд када је одбацио тужбу у овом делу, због ненадлежности, с обзиром да је у надлежности Уставног суда заштита људска права када нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту, правилном применом члана 166. став 1. и 170. Устава и члана 82. Закона о Уставном суду.

Са напред наведених разлога, на основу члана 416. став 2. и 420. став 6. у вези са чланом 414. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Слађана Накић Момировић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић